

על פחדים חרדות ולחצים

1. מעשה בתלמיד שהיה הולך אחרי רבי ישמעאל ברבי יוסי בשוק של ציון, ראהו שהוא פוחד, אמר לו: חוטא אתה! שכן כך כתוב: (ישעיהו ל"ג) "פחדו בציון חטאים". אמר לו, והלא נאמר: (משלי כ"ח) "אשרי אדם מפחד תמיד"? אמר לו: ההוא בדברי תורה נאמר.

יהודה בר נתן היה הולך אחרי רב המנונא, נאנת. אמר לו: יסורים אתה רוצה להביא על עצמך?! שכן כתוב: (איוב ג') "כי פחד פחדתי ויאתיני, ואשר יגורתי יבא לי". ע"פ תלמוד בבלי מסכת ברכות דף ס עמוד א

1 א'. בדברי תורה כתיב – אשרי אדם מפחד תמיד, שמא תשתכח ממנו, שמתוך כך הוא מחזיר לשנותם תמיד. רש"י מסכת ברכות דף ס עמוד א

1 ב'. אשרי אדם מפחד תמיד – בפ' הרוואה (ברכות ס). אמרינן חזייה לההוא גברא דהוה מפחד א"ל חטאה את דכתיב פחדו בציון חטאים ופריך מקרא דהכא ומוקי לה בדברי תורה שדואג שלא ישכח תלמודו וחוזר על משנתו תמיד והכא נמי מייתי ליה אהני עובדי שבטחו על רוב טובתם ושלוותם לבייש את בר קמצא ולעמוד על בת קיסר והיה להם לפחד ולדאג מן הפורענות ולא דמי לאדם המתפחד בחנם.

תוספות מסכת גיטין דף נה עמוד ב

2. ר' אחי בר' יאשיה היה לו גביע של כסף בנהרדעא. אמר להם – לר' דוסתאי ב"ר ינאי ולר' יוסי בר כיפר: כשאתם באים משם, הביאוהו אליי. הלכו, נתנוהו להם, אמרי להם: נעשה קניין מידכם (שתתחייבו באחריות), אמרו להם (השניים): לא. אמרו להם: אז תחזירו את הגביע, ר' דוסתאי ברבי ינאי אמר להם: כן, ר' יוסי בר כיפר אמר להם: לא.

התחילו מצערים אותו, א"ל: ראה אדוני מה הוא עושה! אמר להם: מצוין, הכו אותו. כשחזרו אל רבי אחי, א"ל: ראה אדוני, לא רק שהוא לא סייע לי, אלא עוד אמר לה "מצוין, הכו אותו". א"ל: מדוע עשית ככה? א"ל: אותן בני אדם – הן אמה וכובען אמה, ומדברין מחצייהן, ושמותיהן מבוהלין – ארדא וארטא ופילי בריש, אומרינן כפותו – כופתין, אומרינן הרוגו – הורגין, אילו הרגו את דוסתאי, מי נתן לינאי אבא בן כמותי! א"ל: בני אדם הללו קרובים למלכות הן? א"ל: הן. יש להן סוסים ופרדים שרעים אחריהן? א"ל: הן. א"ל: אם כן – טוב עשית.

3. ר' חונה היה נוהג לספר את המעשה הזה: מעשה בגר אחד שהיה אסטרולוג. פעם אחת רצה לצאת לדרך, אמר לעצמו: בשעה כזו יוצאים?! חזר ואמר: והלא דבקתי באומה הקדושה הזו על מנת לפרוש מהדברים הללו, אצא על שמו של בוראי. היה קרוב להיטרף... נתן לו את חמורו – ואכלו. (אמר בליבו) מי גרם לי שאפול – בגלל שהרהרתי, ומי גרם לי שאנצל – בגלל שבטחתי בבוראי.

ע"פ תלמוד ירושלמי מסכת שבת פרק ו

4. ויירא יעקב מאוד – נפל פחד בלבבו. ויצר לו – מזה שנפל פחד בלבבו הצר לו, כי מזה הבין שרעה נגד פניו. פירוש הנצי"ב 'העמק דבר' לבראשית ל"ד ח'.

5. (כג) והוא מדבר עמם והנה איש הפנים עולה גלית הפלשתי שמו מגת (ממערות) ממערכות פלשתים וידבר בדרים האלה וישמע דוד:

(כד) וכל איש ישראל בראותם את האיש וינסו מפניו וייראו מאד:

(כה) ויאמר איש ישראל הראיתם האיש העלה הזה כי לחרף את ישראל עלה והיה האיש אשר יפנו יעשרנו הפלך עשר גדול ואת בתו יתן לו ואת בית אביו יעשה חפשי בישראל:

(כו) ויאמר דוד אל האנשים העמדים עמו לאמר מה יעשה לאיש אשר יפה את הפלשתי הלז והסיר חרפה מעל ישראל כי מי הפלשתי הערל הזה כי חרף מערכות אלהים חיים: שמואל א פרק יז

6. ולפי סדר העניין היה ראוי לכתוב ההיפך: זייראו מאוד וינסו מפניו?! אלא כך הוא פירוש – "וינסו מפניו", ומזה "וייראו מאוד" מעצם המלחמה. כי חשבו שלא יהיה אחרית לטוב, שכן הוא דרך המלחמה, כמו שכתוב: "תחילת נפילה ניסה". פירוש הנצי"ב 'הרחב דבר' לבראשית ל"ד ח'.